

Motion till riksdagen 2013/14: MJ17

**av Helena Leander (MP)
med anledning av skr. 2013/14:145**

Svenska miljömål visar vägen!

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överskådligheten i miljömålssystemet behöver förbättras.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs ett system som i snabbare takt genererar förslag till de åtgärder, styrmedel och etappmål som behövs för att nå miljömålen.

Inledning

Regeringen har lagt fram många propositioner och skrivelser på en gång. Riksdagen har valt att gå regeringen till mötes och behandla dem på kort tid. Det innebär att riksdagens granskning av flera av regeringens produkter inte kan bli annat än summarisk. I denna motion tar vi därför bara upp ett fåtal av de frågor som aktualiseras av regeringens skrivelse.

Miljömålskatastrof

Vi kan först konstatera att regeringens skönmålade bild av utvecklingen mot miljömålen står i bjärt kontrast mot den bild som Naturvårdsverket redovisar i 2014 års uppföljning av miljömålen. Som bara ett exempel: regeringen berömmar sig av att ha stärkt myndigheternas ansvar i genomförandet av miljöpolitiken. Naturvårdsverket refererar å andra sidan Statskontorets konstaterande av att myndigheternas genomförandeansvar är otydligt.

Vi är på väg att missa 14 av 16 miljömål. Utvecklingen går åt fel håll för 4 av målen, för ytterligare 7 mål syns ingen tydlig utveckling av miljötilståndet. Naturvårdsverket påpekar att jämfört med förra årets uppföljning gör tio

Fel! Okänt namn på dokumenttypen.

länsstyrelser en mer negativ bedömning av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen, medan endast fyra gör en mer positiv bedömning. Konsumtionsmönstren utvecklas på ett ohållbart sätt.

Strategier och etappmål

Regeringen anger i skrivelsen att strategier och etappmål beslutas på prioriterade områden. Hittills har strategier bara beslutats på ett område. Förslag till strategi på ytterligare ett område finns i regeringens proposition 2013/14:141 En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Naturvårdsverket konstaterar att förslagen i stommen till underlaget för propositionen, Miljömålsberedningens delbetänkande om långsiktig hållbar markanvändning, är otillräckliga och inte ger de förbättringar som behövs. Verkets remissyttrande över delbetänkandet slår fast att de åtaganden som Sverige har i Nagoya-avtalets Aichimål inte kan nås med beredningens förslag.

Betänkandets brister återspeglas i strategin, vilket vi utvecklar i en särskild motion. Regeringen skriver att man har inlett ett arbete för en strategi på klimatområdet. Där kan vi konstatera att i stället för att gå vidare med förslag baserade på Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050 har regeringen tillsatt ytterligare en utredning.

Marknadsbaserade styrmedel

Regeringen skriver positivt om betydelsen av marknadsbaserade styrmedel och principen om att förorenaren betalar. Detta är samma regering som har avskaffat skatten på kväve och kadmium i konstgödsel och avvisat en rad förslag från Miljöpartiet om att just använda marknadsbaserade styrmedel för att genomföra principen att förorenaren ska betala.

Konstaterade problem

Naturvårdsverket påpekar i 2014 års miljömålsuppföljning på en rad problem. Ett är bristande resurser, särskilt för insatser för att skydda natur, men också för tillsyn. Ett annat problem är kunskapsbrist, exempelvis inom fysisk planering (där Miljömålsrådet 2008 föreslog ett kunskapsprogram för miljömålen i fysisk planering, ett av många förslag som hamnat i alliansregeringens papperskorg). Ett tredje problem är att miljömålen behöver väga tyngre i krokar med andra samhällsintressen, t.ex. vid planering av långsiktiga infrastruktur-satsningar och avvägningar mellan exploatering och bevarande av mark. Miljöpartiet har motionerat om samtliga dessa problem, men alliansregeringens partier har avvisat förslagen.

Överskådlighet i stället för fragmentering

Regeringen skriver att den har utvecklat miljömålssystemet i syfte att göra miljöarbetet mer effektivt, transparent och åtgärdsinriktat. Oavsett syfte har resultatet av revideringen av miljömålssystemet i slutet av förra mandatperioden varit det motsatta. 2008 års fördjupade utvärdering med dess breda uppsättning förslag till åtgärder och skärpta delmål kastades i praktiken i papperskorgen. Sex år senare har regeringen bara beslutat om 24 nya etappmål: för flera mål lyser åtgärder med sin frånvaro trots att befintliga åtgärder inte räcker för att nå målen. I skrivelsen är etappmålen uppdelade på ”områden” i stället för att kopplas tydligt till respektive miljömål. Systemet har fragmenterats och blivit mer svåröverskådligt för både kommuner, företag, intresseorganisationer och andra. Överskådligheten behöver förbättras.

Förslag för att nå målen

Regeringen har avskaffat Miljömålsrådet och dess uppdrag att generera förslag till åtgärder och delmål

- regelbundet (vart fjärde år)
- över hela fronten (samtliga miljömål)
- utifrån expertmyndigheternas bedömning av vad som behövs för att nå målen.

Regeringen har ersatt detta med en politiskt tillsatt parlamentarisk miljömålsberedning som får till uppdrag att generera förslag till åtgärder och etappmål

- ad hoc (när regeringen ger ett uppdrag)
- fragmentariskt (på de områden där regeringen ger uppdrag)
- utifrån snävt (av regeringen) utformade uppdrag
- i praktiken utifrån den politiska majoritetens bedömning (av vad som är politiskt önskvärt).

Så fick beredningen t.ex. till uppgift att se vad regeringen bör driva i första hand internationellt och på EU-nivå för att nå målet Giftfri miljö, i stället för att också titta på vad som bör göras nationellt. Och i den senaste rapporten föreslår beredningen som nämnts ovan etappmål för skydd av skog som ligger långt under vad som behövs för att uppnå det övergripande målet om skydd av biologisk mångfald. Naturvårdsverket konstaterar i sitt remissyttrande att det verkar som om beredningen utgått ifrån att förslagen ska vara budget- och lagstiftningsmässigt neutrala. Det framgår inte vilka delar av de aktuella miljö kvalitetsmålen som behandlas i betänkandet. Verket föreslår att kommande utredningar fokuserar på de politiska avvägningar som behövs för att vi ska klara våra miljömål, EU-krav samt andra internationella åtaganden. Så har det alltså inte varit hittills. Det är ett underbetyg till den nyordning som alliansregeringen har skapat.

Fel! Okänt namn på dokumenttypen.

Samtidigt skulle den parlamentariska miljömålsberedningen kunna spela en mycket viktig roll om förutsättningarna var de rätta. Miljöpolitiken är ett område som fordrar långsiktiga beslut – beslut som leder till en bättre utveckling i längden men inte alltid är populära på kort sikt. Beredningen skulle kunna vara ett forum där politiker över partigränser gemensamt enas om sådant de inte vågar gå fram med ensamma, och där breda majoriteter ger de långsiktiga spelregler som efterfrågas av investerare och andra aktörer. Detta kräver naturligtvis att den politiska viljan finns, men underlättas också om det finns tillräckligt med åtgärdsförslag för att faktiskt nå miljömålen för beredningen att diskutera, i stället för redan kompromissade underlag som behöver kompletteras med oberedda förslag om förslagen ska nå målen. Miljömålsberedningen skulle då bli ett parlamentariskt komplement till ett forum som närmare efterliknar det tidigare Miljömålsrådet.

Regeringens nyordning minskar utvecklingstrycket. Den funktionen behöver återställas. Det behövs ett system som i snabbare takt genererar förslag till de åtgärder, styrmedel och etappmål som behövs för att nå miljömålen.

Stockholm den 8 april 2014

Helena Leander (MP)